

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИК НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**CURRENT ISSUES OF IMPROVING TEACHING METHODS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS WITH SPECIFIC TEACHING CONDITIONS DURING MARTIAL LAW**

**Поливанюк В.Д., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ**

**Завістовський О.Д., старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ**

У статті розглянуті питання щодо удосконалення процесу професійної підготовки працівників Національної поліції з врахуванням воєнного стану, що діє на всій території України. Одним з основних завдань навчання працівників Національної поліції є знання і дотримання заходів особистої безпеки при виконанні службових завдань, набуття вмій та навичок необхідних для підвищення професійної компетентності поліцейського, вивчення положень законодавчих актів, що регламентують виконання своїх обов'язків в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі військового характеру. Особливості професійної діяльності, швидкість зміни ситуацій в процесі їх вирішення, використання додаткових сил та засобів пред'являють високі вимоги до навчання здобувачів вищої освіти навчальних закладів, які знаходяться у сфері управління МВС України з тактико-спеціальної підготовки, що включає в себе обов'язкове напрацювання алгоритмів дій з надання не тільки першої медичної допомоги, а й допомоги пораненим, з врахуванням тактичної складової. Розглянута система загальних принципів навчання з урахуванням специфіки діяльності поліції, яка сформована на основі вимог до підготовки поліцейського, специфіки підготовки взагалі та тактико-спеціальної зокрема. Визначено, що професійна компетентність поліцейського є сукупністю знань і вмій, які визначають результативність службової діяльності, обсяг навичок виконання професійних завдань, комбінацію особистісних якостей, комплекс знань і професійно значущих особистісних якостей, професійну спрямованість, єдність теоретичної та практичної готовності до служби, здатність виконувати складні професійні види завдань. Обґрунтована необхідність у новому підході щодо комплексного вивчення майбутніми поліцейськими тактико-спеціальної підготовки, яке сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки співробітників поліції, створення комплексних завдань, вправ і комплексів, які враховують практичні аспекти відпрацювання і вирішення типових завдань в різних ситуаціях службово-бойової діяльності.

Ключові слова: тактико-спеціальна підготовка, професійна компетентність поліцейського, тактична медицина, професійна підготовка поліцейського, особиста безпека поліцейського.

The article examines issues related to the improvement of the process of professional training of National Police employees, taking into account the state of war operating throughout the territory of Ukraine. One of the main tasks of the training of the employees of the National Police is the knowledge and observance of personal safety measures when performing official tasks, the acquisition of skills and abilities necessary for increasing the professional competence of a police officer, the study of the provisions of legislative acts regulating the performance of one's duties in the event of emergency situations, in including of a military nature. The peculiarities of professional activity, the speed of changes in situations in the process of solving them, the use of additional forces and means make high demands on the training of students of higher education in educational institutions that are in the sphere of management of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine for tactical and special training, which includes mandatory development of action algorithms for providing not only first aid, but also assistance to the wounded, taking into account the tactical component. The system of general principles of training, taking into account the specifics of police activity, which is formed on the basis of the requirements for training a police officer, the specifics of training in general and tactical-special training in particular, is considered. It was determined that the professional competence of a police officer is a set of knowledge and skills that determine the effectiveness of official activities, the scope of skills in performing professional tasks, a combination of personal qualities, a complex of knowledge and professionally significant personal qualities, professional orientation, the unity of theoretical and practical readiness for service, the ability to perform complex professional types of tasks. There is a well-founded need for a new approach to comprehensive study of tactical and special training by future police officers, which will contribute to increasing the level of professional training of police officers, creating complex tasks, exercises and complexes that take into account the practical aspects of working out and solving typical tasks in various situations of official and combat activity.

Key words: tactical special training, professional competence of a policeman, tactical medicine, professional training of a policeman, personal safety of a policeman.

Вступ. Забезпечення проведення заходів і виконання поставлених завдань на належному рівні викликає необхідність постійного вдосконалення, підвищення рівня підготовки працівників Національної поліції України. З цієї причини одними з основних завдань навчання працівників Національної поліції є знання і дотримання заходів особистої безпеки при виконанні службових завдань, вивчення положень законодавчих актів, що регламентують виконання працівниками Національної поліції своїх обов'язків в умовах виникнення надзвичайних ситуацій, у тому числі військового характеру. Таким чином, навчання працівників Національної поліції формам і методам забезпечення своєї безпеки, чітким і грамотним діям в надзвичайних ситуаціях виступає в даний час одним з найважливіших напрямків професійної підготовки поліцейського [1, 14].

У процесі навчання та виховання здобувачів вищої освіти навчальних закладів, що знаходяться у сфері управління МВС України широко застосовуються загальні

принципи, форми, методи та прийоми навчання, розроблені педагогічною наукою.

Одним із провідних предметів спеціальної професійної підготовки співробітників Національної поліції є тактико-спеціальна підготовка. На цих заняттях здобувачам вищої освіти даються знання, формуються вміння та навички, здійснюється злагодження дій для виконання службово-бойових завдань при повсякденній діяльності та у період дії воєнного стану.

Постановка проблеми. Метою статті виступає вивчення необхідності удосконалення методик підготовки здобувачів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання у період воєнного стану для підвищення професійної компетентності поліцейського щодо забезпечення особистої безпеки при виконанні поставлених завдань.

Результати досліджень. Здобувачі вищої освіти у процесі тактико-спеціальної підготовки опановують знання,

вміння, навички, у них формуються морально-бойові якості, що дозволяють їм: правильно і дбайливо нести службу в різних умовах обстановки; раціонально використовувати захисні та маскуючі властивості місцевості; ефективно вести пошук, переслідування та здійснювати затримання правопорушників (злочинців); вивчати питання організації та керівництва службовою діяльністю підрозділів; напрацьовувати навички виконання службово-бойових завдань; отримувати передові методики управління силами та засобами.

Натомість загальнопрофільна підготовка являє собою комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок, необхідних для формування психологічної надійності та стійкості, готовності до дій у надзвичайних ситуаціях, а також надання домедичної допомоги в процесі виконання службових завдань [2].

Домедична підготовка – це навчання, спрямоване на здобуття поліцейським теоретичних знань з основ медичної допомоги та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для надання домедичної допомоги особам, які її потребують.

Навчання з домедичної підготовки передбачає формування у поліцейських знань і вдосконалення практичних умінь та навичок щодо надання само- і взаємодопомоги в разі отримання травматичних пошкоджень і поранень, отруєння, нещасного випадку, раптового захворювання тощо [2]. Необхідність знання ефективних заходів допомоги кожною людиною, а тим більше випускником вищого навчального закладу, зумовлена тим, що іноді від своєчасності та впевненості дій ще до приїзду карети швидкої допомоги залежить життя людини [3, 207]. У цьому контексті для нас викликає інтерес саме рівень та можливість надання майбутніми поліцейськими домедичної допомоги спрямованої передусім на усунення попереджувальних причин смерті, за принципами, що враховують загрозу від бойових дій, іншими словами – рівень знань та навичок тактичної медицини.

Характер службово-бойових завдань, швидкоплинність змін в обстановці при їх виконанні, швидкість маневру силами та засобами необхідність діяти самостійно в відрив від основних сил пред'являють високі вимоги до тактико-спеціального навчання особового складу. Це, у свою чергу, призводить до зростання ролі та значення тактико-спеціальних занять та навчань.

Насамперед до навчання доцільно включити елементи найкращих міжнародних стандартів тактичної медицини, які розроблено для використання у зонах збройних конфліктів та включають загальний протокол надання першої медичної допомоги на полі бою, алгоритм найважливіших дій не лише з надання допомоги пораненим, а передусім тактичного складника у вигляді розуміння загальної картини поля бою та розмежування різних дій на різних етапах бою або в різних його частинах [3, 208].

Вони повинні проводитися в умовах, максимально наближених до бойової служби, і, як правило, на полігонах та в тактичних містечках.

Зміни у тактико-спеціальній підготовці, а також збільшені вимоги до морально-бойових якостей особового складу поліції суттєво впливають і на методику навчання.

Методика тактико-спеціальної підготовки – це сукупність прийомів, способів та форм навчання та виховання особового складу, злагодження підрозділів та органів управління Національної поліції України для дій щодо виконання поставлених службово-бойових завдань. Її своєрідність обумовлена необхідністю готувати сили та засоби МВС до виконання службово-бойових завдань, як у звичайних умовах, так і у період дії режиму воєнного стану.

Зміст, організація та методика тактико-спеціальної підготовки під час дії режиму воєнного стану визначаються

системою загальних принципів навчання з урахуванням специфіки службово-бойової діяльності поліції.

Ці принципи впливають з об'єктивних закономірностей процесу навчання, вимог до підготовки поліцейського, специфіки навчання взагалі та тактико-спеціальної підготовки зокрема.

Основними принципами є:

- науковість;
- вивчати те, що необхідно для виконання бойових завдань у звичайних умовах та під час дії воєнного стану;
- забезпечення постійної бойової готовності сил та засобів;
- свідомість, активність та самостійність здобувачів вищої освіти;
- наочність навчання;
- систематичність, послідовність та комплексність у навчанні;

- доступність навчання;
- міцність знань, умінь та навичок;
- колективізм та індивідуальний підхід до навчання.

Принцип науковості зобов'язує керівника заняття правильно обирати і представляти здобувачам науково обґрунтовані дані, що відображають дійсний стан теорії та практики службово-бойової діяльності, ефективні методи використання цих даних на практиці.

Принцип вивчати те, що необхідно для виконання бойових завдань у звичайних умовах та у період воєнного стану нерозривно пов'язаний із принципом військового навчання. В Національній поліції цей принцип відображає специфіку їх службово-бойової діяльності, необхідність організації навчального процесу у суворій відповідності до характеру службово-бойової діяльності в обстановці, максимально наближеною до умов виконання службово-бойових завдань у військовий, та у мирний час [4].

Цей принцип надає навчанню цілеспрямований характер, визначає, чому та в яких умовах необхідно навчати. Втілення його в життя в ході тактико-спеціальної підготовки багато в чому залежить від повчальності, складності обстановки, створеної на заняттях та навчаннях. У процесі виконання повсякденних і раптово виникаючих завдань, за надзвичайних обставин, звичайних умовах, і у воєнний час поліцейський може відчувати нестачу відомостей про обстановку, та, щонайменше, він має зуміти розібратися в ній і знайти найкраще рішення.

Тому на практичних заняттях необхідно надавати фабули ситуативних завдань з елементами неясності, неповноти, неточності, суперечливості. Одні дані можуть бути застарілими, інші хибними чи приблизними. Послідовність надання додаткової інформації доцільно надавати в тій послідовності, в якій вони реально надходять у процесі виконання службово-бойових задач.

Забезпечення постійної бойової готовності сил і засобів – принцип навчання, що визначає таку організацію бойової та службової підготовки, яка забезпечує готовність кожного поліцейського чітко та в повному обсязі виконувати поставлені службово-бойові завдання.

Реалізація цього принципу вимагає, щоб сили та засоби Національної поліції у будь-яких умовах забезпечували виконання покладених на них службово-бойових завдань.

Принцип свідомості, активності та самостійності здобувачів у процесі навчання ґрунтується на глибокому розумінні ними важливості оволодіння знаннями, вміннями та навичками.

Цей принцип передбачає розуміння навчальних цілей і завдань навчання загалом і кожного окремого заняття; усвідомлення ними практичної значущості отримуваних знань, умінь та навичок; наявність у них інтересу до навчального матеріалу; активну розумову діяльність у процесі занять, умінь здійснювати самоконтроль за засвоєнням знань, творче застосування знань практично.

Про те водночас цей принцип відбиває і діяльність керівника занять та навчань, який зобов'язаний постійно спонукати здобувачів вищої освіти до свідомого, активного та самостійного оволодіння навчальним матеріалом.

З уведенням компетентнісного підходу до системи вищої освіти з'являється можливість якісних змін у підготовці випускників. З позицій компетентнісного підходу основним результатом діяльності педагогічного колективу вишу стає формування компетентного випускника, здатного використовувати набуті знання в реальному житті.

Найважливішою частиною навчального процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, у ході якої реалізується дидактичні принципи і методи навчання, є практичні заняття. На них здійснюється подання і засвоєння теоретичних основ навчання, а також прищеплення здобувачам практичних навичок і вмінь за спеціальністю [5].

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що професійна компетентність поліцейського є сукупністю знань і вмінь, які визначають результативність службової діяльності, обсяг навичок виконання професійних

завдань, комбінацію особистісних якостей, комплекс знань і професійно значущих особистісних якостей, професійну спрямованість, єдність теоретичної та практичної готовності до служби, здатність виконувати складні професійні види завдань.

Отже, компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість здобувача, а вміння розв'язувати проблеми в різних ситуаціях. Ураховуючи високий рівень практичної спрямованості курсу «Тактико-спеціальна підготовка» застосування компетентнісного підходу в його викладанні має стати пріоритетним та домінуючим серед широкої палітри дидактичних засобів, що застосовуються у навчальному процесі.

На підставі викладеного виникає необхідність у новому підході щодо комплексного вивчення майбутніми поліцейськими тактико-спеціальної підготовки, яке сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки співробітників поліції.

Вважаємо, що в цьому напрямі необхідним є створення комплексних завдань, вправ і комплексів, які враховують практичні аспекти відпрацювання і вирішення типових завдань в різних ситуаціях службово-бойової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник. за заг. ред. Грибана В.Г. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/2418> (дата звернення: 15.02.2023).
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 50 від 26 січня 2016 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#n17> (дата звернення: 15.02.2023).
3. Мислива О. О., Никифорова О. А., Бойко О. В. Методологія проведення занять із тактичної медицини для поліцейських в Україні з урахуванням сучасних вимог НАТО. *Юридичний вісник*. 2020. № 2. С. 207–212. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/1724> (дата звернення: 15.02.2023).
4. Синьов В.М., Беца О.В., Клімов М.В. Науково-педагогічні проблеми розвитку відомчої професійної освіти у сучасних умовах. Проблеми пенітенціарної теорії і практики. К.: Бюлетень КІВС. 2001(6). С. 34–45.
5. Valieiev, R., Pokaichuk, Y., Zhbanchyk, A., Polyvaniuk, V., Nykyforova, O., & Nedria, K. In the Search for the Golden Mean: Students' Satisfaction with Face-to-Face, Blended and Distance Learning. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. 13 (1), 20–40. URL: <https://www.lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/3039> <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/357> (дата звернення: 15.02.2023).
6. Pokaichuk V, Nykyforova O, Komissarov S, Fursa V, Bakhchevan Y. Distance education in the higher educational institutions of the ministry of internal affairs. *J Adv Pharm Edu Res*. 2023; 13(1): 93–99. <https://doi.org/10.51847/WptBj96hk9> (дата звернення: 24.02.2023).
7. Поливанюк В.Д., Завітовський О.Д. Професійна підготовка поліцейських: міжнародний досвід та вітчизняні перспективи розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022; 10: 467–469. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/115> (дата звернення: 24.02.2023).